

Weidevogel en boer op gespannen voet

De Kieviten melden zich met hun buitelingen als vroege voorjaarsbodes. Het eerste ei is in aantocht. Vorig jaar was het vroeger dan ooit: 28 februari. Die mooie traditie vestigt meteen ook de aandacht op de problematiek van de weidevogels. Ze worden een zeldzaamheid. Is de boer de schuldige?

Plattelandsvraagstuk

Tekst: Hans Siemes
Fotografie: Hans Menop

In razend tempo weg

Nederland was ooit een paradijs voor weidevogels. In razend tempo verdwijnen ze uit het landschap. De getallen spreken boekdelen. Grutto, wulp, Kievit, tureluur, scholekster en veldleeuwerik zijn in dertig jaar tijd in aantal broedparen meer dan gehalveerd. Meer dan 1 miljoen minder.

Gelderland heeft de twijfelachtige eer van de grootste teruggang. Hier is 80 procent van de weidevogels verdwenen. Als het zo doorgaat, blijft er uiteindelijk niks over. Van de wulp die voornamelijk in Noordwest-Overijssel, Zuid-Drenthe en de Achterhoek broedt, zijn landelijk nog maar circa 4.000 broedparen over. Voor de 'Vogel des Vaderlands', de grutto, die ook in Noordwest-Overijssel en het Reestdal te vinden is, ziet het er met zo'n 30.000 broedparen in heel Nederland iets beter uit. Ook hier daalt het aantal echter met ongeveer 5 procent per jaar. Hetzelfde geldt voor de tureluur (circa 18.000 broedparen), scholekster (circa 38.000 broedparen) en Kievit (circa 135.000 broedparen).

Miljoenen subsidie

De overheid steekt miljoenen euro's subsidie in agrarisch weidevogelbeheer, maar ondanks mooie individuele resultaten van boeren kan dat de achteruitgang niet stoppen. Jaar na jaar brokkelt het af. Niet alleen van de typische weidevogels, maar van vrijwel alle 27 soorten boerenlandvogels die

hier broeden. Het is een ontwikkeling die niet alleen in Nederland te zien is, maar in heel Europa. Grote uitzondering zijn de vele ganzensoorten die met miljoenen stuks in Nederland neerstrijken. Een halve eeuw geleden waren het er niet meer dan enkele tienduizenden.

Schuldigen

Over wie er 'schuld' hebben aan het verlies van weidevogels lopen de meningen uiteen. De meeste vingers wijzen richting de boeren met hun moderne landbouw. De maaimachines in het voorjaar zijn een bedreiging voor de nesten en de kuikens. Dit ondanks alle goede bedoelingen en maatregelen, zoals het plaatsen van nestbeschermers, markeringen en waarschuwingssystemen. Vooral het verdwijnen van natte weidepercelen, hooilanden en kruidenrijke graslanden is funest voor de steltlopers. Ze houden van natte voeten en bloemrijk, blijvend grasland. Kijk vooral naar de predatoren die het voorzien hebben op de eieren en de kuikens, roepen de boeren en de jagers. Vos, bunzing, marter en hermelijn, maar ook ooievaar, reiger, buizerd, kraai, egel en zelfs de snoek zijn dol op een heerlijk hapje uit de weide of sloot. Vergeet ook het verminderen van het areaal weidegrond niet. Stadsuitbreiding, industrieterreinen en wegeaanleg hebben in 30 jaar tijd zo'n 150.000 hectare grond 'opgeslokt'. Belangrijk voedselterrein voor de vogels is daarmee weg.

Weidevogelaar Gijs van den Brink: "Anders boeren en schep bovenop de subsidies"

"Niks doen is geen optie, want dan is het sowieso een verloren zaak. We moeten ons met z'n allen en met alle mogelijke middelen inzetten om de weidevogels te behouden", stelt weidevogelkenner en nestbeschermmer Gijs van den Brink uit Elburg. Hij voegt er meteen aan toe dat het een illusie is om te denken dat de aantallen ooit weer op het niveau van 40, 50 jaar geleden gekomen.

Praten over wie schuldig is aan de teruggang heeft volgens hem geen zin. "De boeren zijn het absoluut niet. Zij willen best ruimte geven aan de weidevogels." Maar, voegt hij eraan toe, de huidige bedrijfsvoering dwingt ze om met steeds groter materiaal aan de slag te gaan en dat gaat ten koste van de weidevogels. Er moet een omslag worden gemaakt naar natuurinclusieve landbouw met oog voor biodiversiteit, bepleit Gijs van den Brink. "Boeren die op een weidevriendelijke manier boeren, moeten

per hectare net zoveel verdienen als boeren die alleen maar gras maaien voor hun koeien. Er worden al subsidies verstrekt, maar daar mag zeker een schep bovenop."

In zijn visie moet er ook wat gebeuren aan het voortdurende verlies aan landbouwgrond, met als gevolg dat boeren steeds intensiever moeten werken. "Ook dat moet stoppen."

Hij is nu samen met andere vrijwilligers volop in het veld te vinden om nesten op te sporen en te beschermen. Ook bestuurlijk houdt hij zich met de materie bezig bij de afdeling Vanellus Vanellus (Kievit, red.), bij SBNL Natuurfonds en in het verleden als fractievoerder van de ChristenUnie in de Staten van Gelderland. "Daar is zeker breed draagvlak voor behoud van weidevogels", constateert hij. Dat zorgt er ook voor dat hij niet somber naar de toekomst kijkt. "Het tij valt te keren."

Hennie Schröder, Vogelwerkgroep Geesteren: “Boer niet de schuldige. Dat zijn jij en ik!”

“De boer is niet degene die schuld heeft aan het verdwijnen van de weidevogels. Dat zijn jij en ik”, zegt Hennie Schröder van de Vogelwerkgroep Geesteren (Ov). De sleutel voor het behoud zit ’m volgens de Twentenaar in een andere landbouw waarvoor de consument de boeren ook betaalt. “De overheid moet de supermarkten dwingen om die betere prijs te hanteren”, voor wat hij noemt ‘eerlijke en duurzame producten, waarbij natuur en duurzaamheid voorop staan’. “Het gaat voor het behoud van de weidevogels maar om een paar cent extra”, voegt hij eraan toe. “Als een boer twee cent meer krijgt voor een liter melk, gaat het bij de meesten al om 20.000 euro extra inkomen. Daar wil die boer best wat voor doen. Ze zijn ook liefhebbers van weidevogels en maaien de kuikens liever niet kapot.”

In Geesteren heeft de Vogelwerkgroep het

initiatief genomen om de grutto in Twente te redden. “Ze zijn zeldzaam. Vroeger zaten er vele tientallen broedpaartjes, nu zitten er nog tien op drie locaties. En nog een paar in de omgeving.”

De werkgroep heeft in de afgelopen twee jaar zo’n 50.000 euro bij elkaar gehaald om een drone te bekostigen, die de nesten en kuikens opspeurt, om enkele percelen te vernatten – plas/dras heet dat – waar de grutto zich thuis voelt en om boeren te compenseren. De Vogelwerkgroep betaalt bedragen die oplopen tot 1.000 à 1.300 euro per hectare. Zoals het in Geesteren gaat, kan het niet in heel Nederland, beseft Hennie Schröder. Daarom moet de overheid volgens hem ingrijpen in de prijs en ook maatregelen nemen om predatie tegen te gaan.

Kees de Pater, Vogelbescherming: “Dramatisch, maar nog niet te laat”

“Het tij is te keren”, geeft Kees de Pater van Vogelbescherming Nederland met enig optimisme aan. Weliswaar spreekt hij van een dramatische achteruitgang, maar volgens hem is het nog niet te laat. “De boeren zijn het probleem, maar tegelijkertijd ook de oplossing”, stelt de vogelexpert.

Hij wijst niet met een beschuldigende vinger naar de boeren zélf, maar naar het huidige, moderne landbouwsysteem dat dwingt tot intensiveren en dat leidt tot lage wereldmarktprijzen. Dat systeem moet op de schop. Kees de Pater heeft zijn hoop gevestigd op de ‘kringlooplandbouw’ die minister Carola Schouten nastreeft en die leidt tot landbouw met oog voor de natuur. Hij knoopt er een plan aan vast om zo’n 60.000 tot 70.000 hectare grasland specifiek in te richten voor weidevogels. Dat kan hand in hand gaan met plannen om de uitstoot van CO2 in veenweidegebieden terug te dringen door er de waterstand te verhogen.

Al met al gaat het om kansrijke gebieden die via vernatting en omzetting in kruidengrasland ideaal worden voor de weidevogels om neer te strijken. Tot die gebieden behoren behalve Friesland en de veenweidegebieden in het westen ook Noordwest-Overijssel, de Arkemheenpolder bij Nijkerk en het veengebied onder Groningen. Dat kost veel geld. “Als wij als samenleving vinden dat er weidevogels moeten blijven, moeten we ook zorgen dat de boeren in stand blijven. Dat is een verantwoordelijkheid van de hele maatschappij”, oordeelt De Pater. Hij wijst op mooie resultaten die sommige boeren nu al bereiken. “Het kan dus.”

Bijkomend effect van grote, open, kansrijke gebieden is dat de invloed van predatoren afneemt. Volgens de vogelexpert is er een rechtstreeks verband tussen de kaal geschorren weilanden met monocultuur en predatie. Bied je meer schuilgelegenheid, dan hebben de rovers van eieren en kuikens minder kans.

Post

Wilt u reageren op een artikel in Naober? Dat kan! Stuur een mail naar info@naober.nl onder de vermelding Post. Een 'gewone' kaart of brief is evenzeer welkom: **Naober, Dorpsstraat 7, 7261AT Ruurlo.**

De redactie behoudt zich het recht voor post te bewerken of niet te plaatsen. De inhoud geeft altijd de mening van de brieveschrijver (m/v) weer.

Er is veel gereageerd op ons plattelandsvraagstuk over de weidevogels in het vorige nummer. Op de vraag 'Kan de boer helpen om het verdwijnen van de weidevogels tegen te gaan?' is de uitslag met bijna 83 procent duidelijk 'ja'.

Weidevogels 1

"In hoeveel tijd kan een weidevogel leggen, broeden en de kuikens groot genoeg hebben om te vluchten? Ik ben zelf boer en weet half april maaien en een paar dagen later zoden bemesten. En dan ruim vier weken later hetzelfde."

D. Noeverman

Na vier dagen legtijd broedt de kievit drie weken. De jongen zijn direct nestverlater. Tip: zoek contact met een lokale weidevogelvereniging. Zij kunnen nesten opzoeken en markeren. Tip twee: maai altijd met een wildredder.

Weidevogels 2

Weidevogels hebben het moeilijk, maar realiseren we ons wel dat er ook soorten zijn die je hier jaren geleden niet zag, zoals buizerd, aalscholver en witte reiger. Het aantal roofvogels neemt toe, met als gevolg dat kievit en grutto het moeilijker krijgen, aangezien er meer natuurlijke vijanden (dus niet de boeren!) zijn bijgekomen.

Jeanette Aanen

Weidevogels 3

Ik heb al vaak gezien dat grote zwermen kraaien de nesten van kieviten leegroven. De kievit is de hele dag bezig de kuikens en de nesten te beschermen, maar tegen zo'n overmacht van kraaien lukt dat niet.

Annie Wonnink